

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2001 m. kovo 17 d.

Nr. 54 (11)

Saturday supplement March 17, 2001

No. 54 (11)

Valstybinių kultūros ir meno premijų laureatai su prez. Valdu Adamku. Iš kairės: T. Venclova, R. Granauskas, E. A. Cukermanas, D. Kasčiūnaitė, A. Jacovskis, I. Milkevičiūtė, prez. V. Adamkus, N. Miliuskauskaitė, S. Geda (Kultūros ir meno premijų komiteto pirm.). V. Bagdonas.

Algimanto Žižiūno nuotrauka.

Kultūros ir meno premijų laureatai

Kaip ir kasmet, taip ir šiemet, Vasario 16-sios išvakarėse prezidentas Valdas Adamkus prezidentūros Baltojoje salėje reikšmingiausius kūrinius sukūrusiems literatūros, muzikos, teatro, dailės žmonėms iškilmingai įteikė valstybines Kultūros ir meno premijas (po 42,500 litų) bei laureatų diplomus.

Pradedamas iškilmes, kultūros ir meno premijų komiteto pirmininkas poetas Sigitas Geda pasakė:

— Kaip ir kasmet susirinkome pagerbti kultūros ir meno premijų laureatus. Šiemet jų yra devyni. Pirmiausia turime pasakyti, kad jų dalis ir jų vieta išskirtinė. Premijos jiems suteiktos už darbus, už kūrybą paskutiniųjų šimtmečio metų sąvartoje, pagal galiojančius nuostatus už paskutiniųjų penkerių metų kūrybą. Garbingą įvertinimą jie gauna jau kito, t.y. XXI amžiaus pradžioje. Tas išskirtinumas gal ir nėra kokia nors ypatinga žymė, ženklas yra jie patys, po ilgų svarstymų, debatų, kalbų ir „apkaltų“, po slapto balsavimo surinkę daugiausia balsų demokratiškose varžybose. Ta proga ir sveikiname, pagerbiame tris dailininkus: Eugenijų Antaną Cukermaną, Dalią Kasčiūnaitę ir Adomą Jacovskį, tris rašytojus: Romualdą Granauską, Tomą Venclovą ir Nijolę Miliuskauskaitę, operos solistę Ireną Milkevičiūtę, aktorių Vladą Bagdoną.

Mūsų teatras, muzika, literatūra, dailė, poezija, scenografija, muzikos platinimo, atlikimo, dirigavimo menas... Sunku išvardinti, dar sunkiau ką nors ypatingai išskirti iš daugelio šitų „sielos įkvėptųjų ir dvasios pakylėtojų“ sričių. Visos jos reikalingos taip, kaip oras ir vanduo, duona ir druska, visos jos yra sudėtinės toje visuomenėje, kurią mes vadiname savo gyvenimu, savo šalimi.

Kad ir kas ką bekalbėtų, laisvės sąlygomis lietuviškas žodis, spalva, linija, balsas ir piešinys, lietuviškos sielos judesiai tapo priklausomi tik nuo mūsų pačių, nuo paties giliausiojo mūsų diktato... Jaučiu, kad šitos formulės irgi traukia į stereotipą. todėl lei-

siu sau prisiminti mūsų senolių Karaliaučiaus, lietuviams artimą I. Kantą, galgi jam malonu, kad dabar mūsų meno žmonėms labai daug reikšminga perfrazuota jo formulė apie žvaigždes, šviečiančias viršum mūsų galvų ir moralinį išpareigojimą, bilsojančią mūsų širdyse. Šių klasikinių koordinatų erdvėje ganėtinai sėkmingai juda naujesieji lietuviškieji menai.

Sveikindamas laureatus, V. Adamkus, be kita ko, pasakė: — Esate asmenybės, šandien tęsiančios didžiųjų Lietuvos moterų ir vyrų darbus, suteikiančios mūsų kasdieniniams darbams amžinybės matmenį. Suteikiančios viltį būsimoms kartoms atpažinti amžių sankirtos Lietuvą kaip savitą, imlią naujovę ir kartu tvirtai tęsiančią tradicijas valstybėje.

Prezidentas įteikė premijas ir diplomus laureatams.

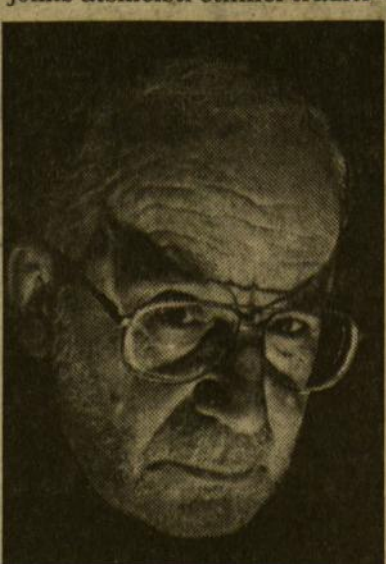
Užsienio lietuviams, be abejo, įdomu sužinoti, kas tie aukšto valstybės įvertinimo susilaukę menininkai, kas būdinga jų kūrybai, ką jie patys kalba apie save, apie mūsų kultūros ir meno aktualijas.

Tarp jausmo ir proto

Menotyrininko V. Liutkaus nuomone, dailininkas E. A. Cukermanas atstovauja neįprastai kūrėjų, tris rašytojus: Romualdą Granauską, Tomą Venclovą ir Nijolę Miliuskauskaitę, operos solistę Ireną Milkevičiūtę, aktorių Vladą Bagdoną.

Mūsų teatras, muzika, literatūra, dailė, poezija, scenografija, muzikos platinimo, atlikimo, dirigavimo menas... Sunku išvardinti, dar sunkiau ką nors ypatingai išskirti iš daugelio šitų „sielos įkvėptųjų ir dvasios pakylėtojų“ sričių. Visos jos reikalingos taip, kaip oras ir vanduo, duona ir druska, visos jos yra sudėtinės toje visuomenėje, kurią mes vadiname savo gyvenimu, savo šalimi.

Kad ir kas ką bekalbėtų, laisvės sąlygomis lietuviškas žodis, spalva, linija, balsas ir piešinys, lietuviškos sielos judesiai tapo priklausomi tik nuo mūsų pačių, nuo paties giliausiojo mūsų diktato... Jaučiu, kad šitos formulės irgi traukia į stereotipą. todėl lei-

Eugenijus A. Cukermanas.

jai ir kulturai būdingą pasaulio jauseną. Tai ypač atsispindi premijų nulėmusiose jo darbuose „Arsenalas“, „Riva“, „Magma“, „Juoda-zalia“, „Indian summer“, „Zonos XXI“, „Zonos XXII“, „Kolona“, „Klodai“.

V. Liutkaus pažymėjo, kad E. A. Cukermanas, sovietiniais laikais baigęs architektūros studijas, nebuvo priimtas kaip visavertis kūrėjas ir tapybos atstovų gretas, nes nesilaikė sovietinio meno postulatų, jo kūrinių nepirko muziejai, nepaspausdino meno leidiniai. Nors jau tada jis išsiskyrė, kaip gabus, savitas dailininkas, bet jo personalinės parodos glaudėsi provincijos — Birštono kultūros namų, kitose neįprastose salėse. Abstrakcija, kurios nuosekliai laikėsi ir tebesilaiko E. A. Cukermanas, tuo metu dar tebebuvo mūsų tapybos lauko pakraščiuose.

Jo kūryba kartu su K. Zimble, V. Antanavičiaus, L. Katino darbais tuos dešimtmečius atstovavo radikaliajam Lietuvos tapybos sparnui, buvo, nors ir nedidelė, bet meniniu užtaisu, rimta opozicija oficialumui, panegirikai, meninę raišką kausčiusiems normoms.

Menotyrininko V. Liutkaus nuomone, E. A. Cukermanas apmąsto, kontempliuoja pavelskį kaip savarankiškai atsirandantią struktūrą, jis emociją parodo ne iliuzoriškai apčiuopiamą, o kaip askezę, nenorą atvirai išsipašakoti. Dailininkas siekia apvalyti vaizdą taip, kad jis šnekėtų pats savo sandara, būtų tarp jausmo ir proto. Kažin ar rastume šiandien antrą tokį mūsų tapytoją, kuris taip būtų atsidaavęs ir įtikėjęs pačių tapybinių priemonių galia? — klausia V. Liutkaus. Bruzintas paviršius, dažo slystelėjimas, zigzagais išvestos linijos, sušliaustos faktūros — visa tai paveikslu radimosi materija, akivaizdžiai, vizualiai tvarkinga, subtili, meistriškai suderinta E. A. Cukermano.

Nors paveiksluose nerandi motyvų, bet žvelgdamas į juos nesijauti esąs už dabarties, už gyvenimo ribų. Juose gali pajusti, kad gamta, aplinka yra jo kūrybos tėvė. V. Liutkaus

nuomone, E. A. Cukermanas nėra agrarinis, kaimo gamtos dailininkas; jis — miesto, jo mūrų, šaligatvių, sienų faktūrų spalvų atkūrėjas.

Iš prezidento priėmimo laureato regėjimo, A. E. Cukermanas tarė tokį žodį:

— Menininkui pamatinė paskata kurti yra patsai gebėjimas kurti. Įprasminimas, įvaldytas, virtęs vidiniu imperatyvu. Kūrimas nėra vienos krypties veiksmas, atseit, tik nuo autoriaus — į kūrinių. Yra ir grįžtamasis ryšys — kai dirbi, paveikslai nuolat tave stebi ir vertina, kitaip tariant, pasako tau, ko esi vertas, kaip menininkas. Kūryboje egzistuoja ir trečias dėmuo — adresatas. Tad kūriniai savo ruožtu bus vertinami meno mylėtojų, kolekcionierių, kritikos. Kiek tai rūpi autoriui, pareina nuo to, ko jis siekia ar ieško mene. Bet kuriuo atveju, pripažinimo siekis nėra savybingas kūrybinės veiklos bruožas, greičiau šalutinis, latentinis motyvas. Yra galimos dvi priešingos nuostatos. Perteikisui savaime žodžiais, ką šia tema yra kalbėję Paul Cezanne ir George Braque.

Cezanne: „Jei žinočiau, kad niekad nepateksiu į Luvrą, nustotčiau tapyti“. Braque: „Net ir būdamas tikras, kad mano paveikslai bus sunaikinti, vis tiek tapyčiau“.

Man artimesnė yra antroji nuostata, dėl savo įsitikinimų ir asmeninės patirties. Tad, jei sulaukiama pripažinimo, primkime tai ne kaip dėsninę, veikiau kaip Fortūnos palytėjimą. Pabaigai — grynai asmeninė refleksija: ką be reikštų garbingas Nacionalinės premijos laureato vardas, vis tiek turi grįžti į studiją ir tęsti savo darbą, lyg nieko nebūtų įvykę...

Vladas Bagdonas — Rytų Europos teatro simbolis

Aktoriui Vladui Bagdonui kultūros ir meno premija paskirta už vaidmenis spektakliuose: W. Shakespeare „Meilė ir mirtis Veronoje“, „Hamletas“, „Otelas“, M. Koleno „Anna Weiss“, J. Kanderio „Graikas Zorba“.

Vladas Bagdonas.

— Praėjusią vasarą Venecijos bialalėje buvo rodomas naujausias režisieriaus Eimundo Nekrošiaus spektaklis „Otelas“. Kataloge apie Vladą Bagdoną buvo parašytas toks sakinytis: „Otelą vaidina aktorius Vladas Bagdonas, kuris yra Rytų Europos teatro simbolis“. Iš tiesų, šis mūsų aktorius jau seniai simbolizuoja aukšto kokybės aktorystę, — premijų komitetui rašė teatro žinovė R. Marcinkevičiūtė.

Jos nuomone, prieš metus atėjusios penkisdešimtmeti-

V. Bagdonas įgijo dar vieną simbolio reikšmę: jis yra jungiamoji grandis tarp vyresniosios ir jaunosios mūsų aktorių kartos. Jis gerai valdo tradicinius šios profesijos įgūdžius, tarp jų — scenos kalbos kultūrą, dikciją, vaidinamo personažo psichologinį portretą. Antra vertus, šis aktorius rodo puikų gebėjimą jungti fizinį veiksmą, kūno gesto kalbą ir žodžio interpretaciją. B. Marcinkevičiūtė pabrėžia esminį, iš kitų išsiskiriantį V. Bagdono aktorystės efektą: tai drąsus naujoviškumo ir akademinės aktorinės kultūros derinys. Kiekvienam nauju vaidmeniu jis ne tik atskleidžia netikėtą savo įgūdžių įvairovę, bet ir pasakoja unikalią vaidinamo personažo istoriją. B. Marcinkevičiūtės nuomone, nors naujausias Bagdono vaidmuo — Otelas — vienas sunkiausių pasauliniame repertuare, bet jo atliktas Otelas — tai ypač reta meistriškumo, aktorinės technikos ir to, ką vadiname aukštąja sielos tragedija jungtis.

Talento ir patirties triumfas

Kultūros ir meno premija už pastarųjų penkerių metų koncertines programas paskirta Lietuvos simfoninio orkestro meno vadovui ir vyr. dirigentui Juozui Domarkui. Dėl ligos jis negalėjo dalyvauti įteikimo iškilmėse.

Juozas Domarkas.

J. Domarko meistriškumą tenusako muzikologės A. Nekrošienės žodžiai, pareikšti premijų skyrimo komitetui. Pasak A. Nekrošienės, J. Domarką pamatuotai galima vadinti Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro kūrėju. Dar karjeros pradžioje gimusi jo nedrąsi sąjona išugdė Lietuvoje aukščiausios klasės simfoninį orkestrą, šiandien išsipildė. J. Domarko vadovaujamas šis orkestras išugdė puikų garso kokybę ir savitą interpretacinį braižą, tapo ryškiu mūsų krašto muzikinės kultūros populiarintoju. Jau 35 metus vadovaudamas simfoniniam orkestrui, J. Domarkas gali pasidžiaugti išugdęs ne tik naują savo orkestro muzikantų, bet ir naują klausytojų kartą. Juk tie, kurie vaikystėje klausėsi vaikams skirtus kūrinius — C. Sain — Saenso „Žvėrių karnavalą“ ar S. Prokofjevo „Petiū ir vilką“, o vėliau — monumentalius G. Verdi, W. A. Mozarto, J. Brahmsio „Requiem“, J. Stravinskio baletu, G. Mahlerio simfonijas, kitų sudėtingiausių ir gražiausių muzikos kūrinių interpretacijas, šandien ir J. Domarko diriguojamas orkestras jau atstovauja

savo vaikus.

Prisimindama prieš kelis metus atliktą M. Ravelio baletą „Dafnis ir Chloja“ suita, A. Nekrošienė rašė: „Virtuozų muzikų orkestras, virtuozo diriguojamas griežtų spalvų ir minties meistro muziką. Kompozitoriaus valia, kulminacijoje nuostabi, netikėtu tembru orkestro instrumentus praturtino choras. Šis vakaras — tarsi visa Juozo Domarko biografija — talento ir patirties triumfas.“

Teatras — tarsi magija

Dailininkui Adomui Jacovskui valstybės premija įteikta už scenografiją spektakliams: M. Lermonto „Maskaradas“, D. Verdi „Aida“, Sofoklio „Edipas karalius“, J. Stravinskio „Sventasis pavasaris“.

Adomas Jacovskis.

J. Jacovskis praturtino literatūrinėmis ir režisūrinėmis metaforomis persmelktą šių ir kitų spektaklių kūną išradimais, taikliomis ir talpiomis vaizdinėmis asociacijomis. Savos scenovaizdžiais dailininkas paruošia paprastumui sudėtingą spektaklio ir žiūrovo bendravimo kelią, kuriuo netrukdomai gali sruventi režisieriaus fantazija ir aktoriaus improvizacija, — apie minėtų ir kitų spektaklių scenografiją atsiliepia teatro kritikas H. Šabaševičius. Jo nuomone, A. Jacovskio kūryba niekada nėra diktatoriška — scenovaizdžiai pažadina kūrybingiausią spektaklyje dalyvaujančių asmenybių jėgas, provokuoja netikėtiems atradimams ir kuria spektakliui būtiną atmosferą. Be kita ko, A. Jacovskis atskleidė šiuolaikinio teatro sceniškumo ir gyvybės paslaptį, kurios pagrindiniai elementai — nuolatinė kaita, judėjimas ir virsmas — ryškina mi visomis įmanomomis priemonėmis. Kartu A. Jacovskio scenovaizdžiai niekad neturi

agresyvaus dinamizmo — vėliau juos apsprendžia filosofinė laiko kategorija.

Spektaklių įvaizdį A. Jacovskis kuria idėjų koncentravimo principu, sutelkiant pagrindinį vaizdinį į prasminių krūvių viename objekte — „Nusišypsok mums, Viešpatie“ — kelionės, vežimo, „Maskarade“ — sniego kamulyje, „Edipe karaliuje“ — nugriuvusia me bokšte.

Pirmąpradžio mąstymo gelmenys

Prieš kelis metus A. Vaiciūlaičio premija pelnęs rašytojas Romualdas Granauskas valstybės premiją gavo už naujus prozos kūrinius „Gyvuolių dainavimas“, „Raudonas ant balto“, novelių rinkinį „Raudoni miškai“. Neveltai literatūros tyrinėtoja dr. J. Sprindytė išvardijusi, kokių mūsų klasikų prozos pasakojimo tradicijas tęsia R. Granauskas, greta M. Katiliškio, V. Krėvės, Vaižganto, paminejo ir A. Vaiciulaitį.

Pasak J. Sprindytės, „Granauskas kuriamas pasaulis užtvirtina, koduoja mitinį matmenį, amžinatvės dimensiją, priartėdamas prie žmogiškosios prigimties pamatų, prie psichikos gelmių, individualios ir kolektyvinės sąsamos. Tvarumo sąvoką galima pritaikyti ir laureato kūrinių žodiniui audiniui — per 30 metų parašyti jo kūriniai atsiduria šalia vienas kito, atsišpyrę laiko kitietai, ir, nežinodamas R. Granausko biografijos, neatspėsi, kuris apsakymas iš 1969 m. parašyto rinkinio „Medžių viršūnės“, kuris iš „Duonos valgytojų“ (1975 m.) „Gyvuolių dainavimo“ (1998) ar iš „Raudonas ant balto“ (2000 m.).

R. Granauskui, kaip ir vienam kitam dabartinės lietuvių prozininkui, pavaldus pirmąpradžio mąstymo gelmenys, atspindintys visuomenės patirtį, esančią už atskiro individo būties ribų. Tai kūrybiniai išnaudojantis pirmąpradžio mitologinių vaizdinių atmintį lietuvių prozininkas, teigia J. Sprindytė. Todel Granausko pasakojimas ypač objektyvuotas, jame nėra perdoto individualaus susireikšminimo, egocentriškos savi-raiškos.

Savo trumpame žodyje R. Granauskas prisiminė Vasario 16-ąją gimusią savo mamą — nuosirdžiai, smalsia, kaip ir visos moterys.

Nukelta į 2 psl.

Prez. Valdas Adamkus (dešinėje) įteikia 2000 metų Valstybinę kultūros ir meno premiją rašyto Romualdai Granauskiui.

Premijų laureatai

Atkelta iš 1 psl.

Dalios Kasčiūnaitės spalvos

Užsienio lietuviams turbūt girdėta viena žymiausių Lietuvos abstrakčiosios dailės kūrėjų Dalia Kasčiūnaitė. Jos paveikslai buvo eksponuoti Vašingtono Moterų meno muziejuje, Baltijos šalių pristatyme JAV, Europarlamente Briuselyje. Valstybės premija jai paskirta už kelis tapybos kūrinių ciklus.

Dalia Kasčiūnaitė.

Menotyrininkės J. Kuizienienės nuomone, pastaraisiais metais D. Kasčiūnaitėi būdingas žaismingas ir spalvingas kompozicijas, ji pradėjo keisti monumentalomis, neretai minimalistinėmis drobėmis, paremtomis monochromiškų formų estetika. Jose atsiskleidė nauja menininkė, gebanti valdyti atvirą spalvą ir tuo pačiu metu išsklausti i pustonių ir šešelių judėjimą. Ryškios, tuometinei lietuvių tapybai nebūdingos spalvos dera, priešgyniauja, persmelkia viena kitą, įelektrina drobę, maksimaliai atskleidžia jausminę ir jutiminę vienos spalvos esmę (substanciją).

Greta tapybos D. Kasčiūnaitė taip pat kuria eilėraščius. Todėl drobėse prigulde, įsirežę ar nutekę jos posmai neretai virsta piktogramomis, įgyja kūną ir svorį, sąveikaujantį su paveikslu spalva, o kartais tarsi išiveržia į kitą erdvę, spalvą paliekant tolumoje.

— Buvau laiminga, išgirdusi žinią apie premiją, aukštą mano darbų įvertinimą. Na, o vėliau atėjo šalti tuštuma, kaip visad, kai įveiki svarbią aukštumą, — priėmusi apdovanojimą sakė D. Kasčiūnaitė ir tęsė:

— Norėčiau, kad Lietuvoje būtų suformuota nuosekli kultūros politika, kad menininkų rėmimas nebūtų vien epizodinis ir parodomasis, kad sukurtą sistemą leistų gerai jaustis tiek klasikinės dailės, tiek avangardo menininkams, kad būtų išsaugotas kartų perimamumas.

Poetė, stovinti visu ūgiu

Taip literaturologė prof. V. Daujotytė pavadino Nijolę Miliauskaitę, gavusią aukščiausią valstybės premiją už poezijos rinktinę *Sielos labirintai*.

Ši metafora — poetė visu ūgiu — yra tikra, bet neatitinkanti S. Miliauskaitės jaunos, teigia V. Daujotytė. Pasirodė — jai reikiama pasislėpti. Pasislėpti, vadinas surasti tas kultūros formas, su kuriomis galima kalbėtis, sueiti į dialogo padėtį (situaciją). Mitai tuo ir amžini, kad yra nepertraukiamai dialogiški. Persefonė (senovės graikų derlingumo deivė), Demetros duklė,

Nijolė Miliauskaitė.

dytoja, moterų valdovė požemio karalystėje, duoda struktūros atramą N. Miliauskaitės ciklui „Eilėraščiai Persefonės palydai“, — sakė prof. V. Daujotytė.

Iš prezidento priėmusi laureatės apdovanojimą, M. Miliauskaitė pasakė tą vakarą trumpiausią kalbą: „Labai aciu!“

Solistės tarptautinis pripažinimas

Už pagrindinius operų vaidmenis, oratoriją, kantatų solines partijas bei Lietuvos vokalio meno pristatymą, garsinimą didžiosiose pasaulio scenose, tarp jų ir Čikagoje, aukščiausią kultūros ir meno premiją gavo operos solistė Irena Milkevičiūtė.

Irena Milkevičiūtė.

Teatologo E. Gedgaudo nuomone, žvelgdami į J. Milkevičiūtės ligšiolinės kūrybos visumą, vis labiau įsitikiname, kad tai ne tik visavertė, bet ir unikali operos dainininkė. Jos menui būdinga puikiai įvaldyta ekspresija, kuriai šalia galingų proveržių nesvetimos ir pastelinės spalvos bei jautriausi atspalviai, paliekantys nepamirštamą įspūdį. Dainininkė savo interpretacijose visur geba vienyti vokalinį ir muzikinį savybių privalumus su retai aptinkama dramatine pasija į puikio operinio stiliaus pojūčiu.

Kalbėdamas apie šios solistės balsą, E. Gedgaudas pabrėžia išskirtinį jo skambesio taurumą, o taip pat unikalų santūrumo bei išraiškinčio gumo jungtį lyriniuose bel canto epizoduose.

J. Milkevičiūtės repertuare — 26 pagrindiniai operų vaidmenys ir 11 soprano partijų simfoninio-oratorinio žanro kūriniuose.

Savo žodyje J. Milkevičiūtė pasakė, kad jai didžiausia dovana — susilaukti įvertinimo ne tiek iš užsienio, kiek iš savo tėvynės žmonių.

Atvirumas pasauliui

Aukščiausią Lietuvos kultūros ir meno premiją JAV gyvenantis ir dirbantis rašytojas Tomas Venclova pelnė už eilėraščių rinkinį *Reginys iš*

nai išleistą pokalbių knygą *Manau, kad... o taip pat už užsienio anglų, švedų, vokiečių, lenkų, rusų, kitomis kalbomis išleistas poezijos, straipsnių bei studijų knygas.*

Platesniu kultūriniu bei sociologiniu požiūriu apžvelgdamas T. Venclovos kūrybą, lingvistas *Kultūros barų* žurnalo vyr. redaktorius Bronys Suvukynas, pacytavo Nobelio premijos laureato, T. Venclovos bičiulio dar iš disidentinės veiklos laikų, J. Brodskio žodžius: „Tomas Venclova priklauso tam poetų tipui, kurie siekia paveikti savo auditoriją [...] Poetas, siekiantis savo pasisakymus paversti auditorijos realybe, turi suteikti jiems lingvistinės būtinybės, kalbos dėsno formą [...] Be atsakomybės visuomenei, priemonių pasirinkimą poetui diktuoja ir atsakomybės kalbai jausmas [...] Ji pasireiškia kaip bet kokio sąmoningo rašytojo nuojauta, jog jis turi rašyti taip, kad būtų suprantas savo pirmatnų, iš kurių mokėsi poetinės kalbos. Kaip Miloszas suvokia turis rašyti taip, kad būtų suprantas Slowackio ar Norwido, taip ir Venclova mano, kad jo rašiniai turi būti suprantami Done-laičiui ar, tarkime, Mandelštamui“. Taigi, Venclovos poezija, B. Suvukyno nuomone, anaipol ne hermetiška, save pačią įsižiūrinanti, kontempliuojanti lyrika, o socialiai kaip prasmingas ir veiksmingas kultūros darinys.

B. Suvukynas atkreipia dėmesį ir į kitą T. Venclovos poezijos bruožą — ji yra be filosofavimo. Jo eilėraščiuose žmogus ir gamta labai panašūs ir išreiškia kažkokią tamsią metafiziką. Ir tai ne panteizmas, o greičiau egzistencializmo atmaina. Tai nauja negausioje filosofinėje mūsų poezijoje (J. Baltrušaitis, Putinas, V. Mačernis).

Kalbėdamas apie T. Venclovos eilėdarą, B. Suvukynas pažymėjo, kad jo kalba — grynčiausia bendrinė lietuvių kalba be jokių tarminių priemaišų — ir yra labai laisva semantiniame lygmeny.

Dar vieną bruožą, išskiriantį T. Venclovos kūrybą iš lietuvių poezijos, pažymėjo B. Suvukynas — tai poetinis regėjimas, išsakomas itin individualiomis ir savitomis, bet anaipol ne perdėm subjektyviomis ir todėl paveikiomis metaforomis ir asociacijomis („Praeivis arba angelas sniege / Paliko lengvą užpustytą brydę“).

— Dar vieną bruožą, išskiriantį T. Venclovos kūrybą iš lietuvių poezijos, pažymėjo B. Suvukynas — tai poetinis regėjimas, išsakomas itin individualiomis ir savitomis, bet anaipol ne perdėm subjektyviomis ir todėl paveikiomis metaforomis ir asociacijomis („Praeivis arba angelas sniege / Paliko lengvą užpustytą brydę“).

Tomas Venclova.

T. Venclovai būdingi eseistinės bruožai atsispindėjo ir jo kalboje, pasakytoje, priėmus apdovanojimą:

— Premijos gavimas ir priėmimas nėra pati smagiausia gyvenimo akimirka, kadangi skatina vieną iš biau-resniųjų ir komiškių žmogaus bruožų — tuštybę. Visada ver-ta prisiminti, kiek menininkų ir mokslininkų, nusipelnusių labiau už tave, jokios premijos niekada negavo. Galiausiai

teisinti nebent tuo, kad dirbau apie šį garbingą įvertinimą negalvodamas ir jo nesitikėdamas. Bet turbūt kiekvienas, sulaukęs mano metų simasto apie kitokį įvertinimą — pats save paklausia, ar išliks kitų sąmonėje ir atmintyje. Mirus rašančiam žmogui išlieka ženklai popieriuje. Kai kada, nors toli gražu nevisada, jie leidžia kitiems pratęsti mūsų gyvenimą lygiai tokį, koks jis buvo iš tikrųjų — patirti ir suvokti pasaulį taip, kaip mes jį suvokėme ir patyrėme. Ką tik pasibaigęs šimtmetis parodė, kad viską šioje žemėje galima sugrauti arba sutęsti. Bene vienintelis daiktas, kuris tam atsispiria — irgi nevisada, bet vis dėlto gana dažnai — yra tie ženklai popieriuje. Atvykau į Lietuvą liūdną akimirką: prieš keletą dienų mirė Judita Vaičiūnaitė, viena žymiausių asmenybių lietuvių poezijos istorijoje ir mano ilgametė draugė. Ji kaip tik buvo viena iš tų, kurie atsispyrė šimtmečiui ir perteikė save ateities kartoms.

Kad tai atsitiktų, dera įvykdyti keletą sąlygų. Kai kurių įvykdymas priklauso ne nuo mūsų. Iš to, kas nuo mūsų priklauso, bene svarbiausias daiktas yra reiklumas sau, nepasidavimas laiko, mados ir lengvo rašymo pagundoms. Reikia nemažų pastangų, kad išgyventum savo, o ne kieno kito gyvenimą — tiek kasdieninį, tiek ir poetinį; kad niekas tavęs nepriverstų elgtis ir kalbėti kitaip, negu tau atrodo teisinga. Nemanau, kad man tai visada pavykdavo, bet siekiau tos nepriklausomybės. Rašytojas neturi ieškoti ginčų, nes jie paprastai trukdo dirbti jo svarbiausiąjį darbą. Bet jis ne savo paties valia įsivelia į ginčus — ne tik su vienokiais ar kitokiais režimais, kurie gali nebent nužudyti, bet ir su klastingais priešais, vadinamąja visuomenės nuomone. Už tai mokama grynais, ir labai brangiai. Aš moku, be ko kito, ir tuo, kad esu plačiau skaitomas ir turbūt labiau mėgiamas už Lietuvos ribų, negu tėvynėje. Bet neveltui sakoma: jeigu žmogus ilgai ir atkakliai neprisietaiko prie tikrovės, tai pagaliau tikrovė prie jo prisitaiko.

Vis dėlto šie ginčai nėra svarbiausias poeto uždavinys. Gal vienintelė poeto pareiga yra plėtoti savosios genties kalbą, treniruoti ją bet kokiam ateities iššūkiui, vis vien ar tai būtų apokaliptiškos nelaimės, ar tiesiog naujos technologijos ir nauji pasaulėvaizdžiai. Tiksliau, plėtojasi pati kalba, bet tam ji panaudoja mus. Net nebūtinai poetus — poetai tiesiog skiria tam daugiau jėgų ir laiko. Čia slypi keletas pavojų. Ta poezija, kuri imituoja chaotišką, yrančią kalbą, neatlieka savo užduoties. Ta poezija, kuri kelia paviršių ne sąmonę, o sąmonę, irgi neatlieka savo užduoties — povandeninė ledkalnio dalis, be abejo, svarbi, bet jeigu ji išplaukia virš vandens, jokio ledkalnio nebelieka. Nereikia primygtinai siekti tautiškumo turinyje, sintaksėje ar žodyne, nors tai ir nevisada kenkia. Nereikia bijoti svetimo poveikio — jei kalba ir kultūra neįstengia svetimų impulsų pervirškinti ir panaudoti, ji nedaug teverta. O aš esu tikras: lietuvių kalba ir kultūra pakankamai vertingos, kad pergyventų naująjį šimtmetį, gal netgi naująjį tūkstantmetį.

Algimantas A. Naujokaitis

Lietuvaitė, ieškanti šaknų Graikijoje

„Vilniaus centre vaikinių akys sustodavo ties gražia kaip graikų dievaitė mergina, kuri dingdavo konservatorijos tarpduryje. Jos graikiška Melitos Diamandidi pavardė dar labiau skatindavo susidomėjimą. O pati Melita, skambiai juokdamasi, sako: „Esu tikra lietuvaite, norėčiau save taip vadinti. Esu kaunietė. O tėvelio atvykimas į Kauną buvo labai egzotiškas: jo sesuo ištekojo už „Paramos“ bendrovės direktoriaus Mečišlovo Vaitkevičiaus, labai garbingo žmogaus Kaune, o paskui serį atvažiavo ir mano tėvelis su mano senele. Kaune jis sutiko būsimą žmoną, mano mamą, Mokytojų seminarijos dėstytoją. Graikiškos šaknys ypač žavi mano dukrą Eugeniją, kuriai dabar 25-eri. Ji užsibrėžė surasti savo giminačius Graikijoje. Eugenija taip pat pianistė, 2000 m. sekmingai baigusi Lietuvos muzikos akademiją menų magistro laipsniu, jau treči metai studijuoja Šveicarijoje, Ciuricho muzikos akademijoje. Šį pavasarį laikys baigiamuosius egzaminus“, — pasakoja M. Diamandidi Kuprienė.

„Iš vaikystės prisimenu labai įdomių dalykų, kuriuos man pasakodavo tėvelis. Tai buvo kaip sapnas, pati gražiausia pasaka prieš miegą: nuostabi, turistų mėgiama Santorini sala, kur buvo tėvelio giminės plantacijos... Dukra pernai iš Šveicarijos parvežė man dovanų — didžiulį, per visą sieną, spalvingą plakatą — Santorini salą Egejo jūroje.

„Kai vaikystės metais tėvelis pasakodavo apie Graikiją, mama tildydavo: ša, ty liau. Man būdavo taip įdomu ir keista, kad negalima apie tai kalbėti. Vėliau sužinojau, kad mano tėvelis turėjo Graikijos pilietybę, dėl to netarnavo sovietų kariuomenėje. Grėisė tremtis. Todėl 1952 m., dar Stalino laikais, šeimos saugumo vardan, teko atsisakyti Graikijos pilietybės. Aš neturiu nei brolio, nei sesers, todėl manau, kad mano pareiga pasilikti tėvo pavardę. Koncertuodama prisistatau Diamandidi.

„Tėvelis mirė staiga, ruošdamasis į darbą, kai mūsų dukrelei tebuvo vos trys savaitės. Mergaitė dar neturėjo vardo. Po senelio mirties jo garbei davėme dukrai Eugenijos vardą. Tėvelis buvo Kauno politechnikos instituto ilgameitis buhalteris. Dar ir šiandien įvairiose pasaulio vietose su-

Melita Diamandidi Kuprienė

tinku ji pažinojusių žmonių, kurie ji su malonumu prisimena iki šiol: buvo elegantiškas, korektiškas, tikras džentelmenas. Jis mus su mama labai mylėjo. Ne tik man tėvų pora buvo pavyzdys: jie į darbą išėdavo laikydamiesi už rankų, taip ir grįždavo. Neįsivaizdavau, kad šeimoje gali būti kitaip. Jie išgyveno 25-erius metus kartu. Beje, jo pirmas pasimatymas susijęs su muzika: jis įvyko Kauno muzikiniame teatre. Dar po keleto kartu aplankytų spektaklių jie susituokė. Tie 25-eri metai man buvo kaip viena diena, — sakė mano mama vedybų jubiliejaus dieną.

Diamandidi namuose buvo fortepionas. Išlikusi nuotai-kinga istorija, kaip senelei nepasisekė muzikante padaryti pirmosios savo anukės — Melitos pussės. Melitos mamos sesuo, Lietuvos šaulio Zigmo Kleizos žmona, kaip ir tėvo sesuo, 1941 m. birželį su mažamečiais vaikais buvo ištremtos į Sibirą, o jų vyrai įkalinti sovietų lageriuose. Mamos sesers dukrelę kažkas slapta parvežė į Lietuvą. Senele pasamdė anūkei muzikos mokytoją, kuris greitai ėmė skųstis, kad mergaitė neateina į pamokas. Kartą senele, ją išlydėjusi į pamokas, nutarė pasekti, kur jos atžala eina. Rado zanavykų turguje: aklas muzikantas grojo smuikeliu, o mergaitė ėjo aplink susirinkusių žmonių ratelį ir rinko pinigų... Nepasisekė su pirmąja, prie instrumento buvo pasodinta antroji, jaunesnioji, anukė Melita. Jos mama, pastebėjusi dukters muzikinius gabumus ir norėdama pasitikrinti, nuvedė dukrą pas tada garsią pianistę Kaune Mariją Alšlėbėnaitę, kuri pasakiusi:

„Šita mergaitė iš muzikos valgs duoną“. Tokia buvo pradžia: Kauno meno mokykla, paskui Vilniaus konservatorija pas prof. Jurgį Karnavičių, kurį pianistė prisimena su didžiule pagarba, kaip didelės erudicijos, plačių pažiūrų pedagogą. „Tos pamokos buvo kaip šventė, sakė M. Diamandidi, — jis mokojo uždegti jauną žmogų muzikai, menui, darbui. Išėjęs iš pamokos, tuoj vėl norėdavai kipti į darbą“.

Buvusi talentinga studentė paliekama dirbti konservatorijoje. Iki šiol ji liko ištikima šiai mokslo šventovei, kuri nepriklausomos Lietuvos metais buvo pavadinta akademija. Šiuo metu M. Diamandidi — Lietuvos muzikos akademijos

docentė — kūrybingai dėsto fortepiono ir koncertmeisterio specialybes. Jos klase baigę įvairių specialybių studentai: pianistų, chorvedžių, muzikologų, instrumentalistų, dainininkų, sėkmingai dirbančių įvairiuose kultūros baruose.

Muzikos pasaulis M. Diamandidi padovanojo ir gyvenimo draugą — žymųjį Lietuvos bosą Vincentą Kuprį, su kuriuo labai daug koncertuota ir Lietuvoje, ir už jos ribų. „Jdomiausia, kad anais laikais tekdavo koncertuoti tose Sibiro vietose, kur Vincentas buvo ištremtas. Jis iš Lietuvos buvo išvežtas 4-erių metų. Sverdlovske baigė muzikos akademiją, ten praleido ir gražiausius — pirmuosius devynerius — savo muzikinės karjeros metus. Po 25-erių metų, praleistų Sibire, jis tuometinio operos teatro direktoriaus V. Laurušo buvo pakviestas dainuoti Vilniaus operoje. Simboliška, kad su Vincentu į Vilnių atvažiavome tais pat 1968 m., po metų susipažinome, 1972 m. vedėme“.

— Ar, dviems menininkams gyvenant kartu, nekenkia buitį, kasdienybę, — klausiu Melitą.

— Yra ir gerų, ir blogų pusių. Bendra kalba, bendri interesai, bendri pažįstami, galima kalbėtis, tartis: tai gerai. Patogu, kai nereikia eiti iš namų repetuoti. Bet tuo pačiu yra ir neigiamų pusių. Kai repetuoji su svetimu žmogumi, žinai, kad jis laikysis tam tikros subordinacijos — ką galima sakyti ir ko negalima. O su vyru kitaip: susipykdam, uždarom instrumentą, išsiskiriam... Tai, žinoma, neilgam — susitaikom. Ieškom ir randam optimalų kūrinių perteikimo variantą.

Dainininkas V. Kuprys ir pianistė M. Diamandidi daug koncertuoja, kasmet parengia po naują programą. Jiems patinka koncertinė sritis. „Vienas dalykas — atlikti solinę operos partiją, kitas — rengti solinį koncertą: kiekvieną kartą reikia parengti naują programą, perteikti stilių ir žanrų įvairovę. Soliniai koncertai teikia ypatingą pasitenkinimą, nes žinai, kad visi, atėję į tavo koncertą klausytojai, domisi tavo kūryba. Esame surengę daugiau kaip 300 solinių koncertų Lietuvoje, Europos valstybėse, JAV, Kanadoje, Australijoje, taip pat Azijoje. Lietuvos nepriklausomybės metais turėjome išmintinas keliones JAV, Kanadoje, Australijoje ir Lietuvoje su ansambliu „Girių aidas“, kuris atlieka partizanų ir partiotines dainas. Kelionės buvo ypač sėkmingos, aš patyriau didžiausią malonumą, žavėjaisi ansamblio dalyvių, kurie nėra profesionalai, optimizmu, gyvybingumu, — sako M. Diamandidi. — Esu dėkinga išeivijai lietuvių publikai, kuri yra nuostabi. Visada jautčiau nepaprastą nuosirdumą. Ypač koncertuodama su „Girių aidu“ patyriau daug rimtos, sukauptos, dėmesingos publikos — iš širdies į širdį, su ašaromis akyse. Tai labai jaudina, matai, kad tavo pastangos nenuveina veltui. Išeiviai tave myli ir globoja tarp koncertų, skiria tau daug savo laiko, kas koncertinės kelionės metu labai svarbu.“

Bendruojant su docente Melita, krinta į akis atsidavimas tam, ką ji daro.

Nukelta į 3 psl.

Apolinaras P. Bagdonas

MALDA

Maldoj manoji širdis pasinėre,
Kai siela veržesi Taviop,
Pamilusi amžiną Gerį,
Savuosių skausmus Tau išliek.

O Dieve, kurs visą pasaulį
Savąja meile gaivini
Ir net mažiausiam vabalėliui
Gyvybės džiaugsmą dalini.

Nuveski mus ramybės uostan
Per klystkelius, audras, kančias,
Lai tavosios rankos vis glosto
Nuvargusius mūsų pečius.

SUSIMASTYMAS

Tie žingsniai tolumo aidės vis,
Gimtais laukais kai žengsi,
O motinos pasilgęs žvilgsnis
Mums sutikimo džiaugsmą rengia.

Ar tu meni tą gimtą kiemą,
Smūtelį rymanti liūdnei,
Gimtų namų pilkutę sieną,
Kurios šalia žali klevai.

Kaip gaila tų šviesių dienų
Vaikystės nuostabios manos,
Kur, būdavo, linksmi einu
Išgirsti lakštingalos dainos.

Dar šlandien skamba širdyje
Tų vakarų liūdna daina,
Ir tiesias ilgesio gija,
Tokia gyva ir nesena...

KELIONĖ

I tolį veda kelias — ilgesys,
I tolį neša lėktuvo sparnai.
O mėlynos erdvės sapnuoja tyliai.
Tik mano akys kažką ieško žemai.

Gal pilkojo kryžiaus toliau pakelę,
Gal melsvo upelio lankos žieduose,
Bet žvilgsnis nukrinta į Atlanto gelmes,
O širdį užpildo realybė vėsi.

Gegutė, kur tu? Ar kukuoji dar vis
Baltajam vyšnyne, kur gimtinė sena,
Kur obelys puošias baltu vualiu,
Kur džiaugsmingai prabėgo vaikystės diena.

Man dreba širdis nuostabių laukimų,
Pajust tavo dvelksmą, gimtine mana,
Ir džiaugsmo bangom užliūliuoti save,
Tada gal nurims neramioji siela.

VIOLETA URMANA
PASAULINĖJE
MUZIKOJE

Violeta Urmana.

Kovo mėn. pradžioje Violeta Urmana dainavo Mahler kompoziciją, kuri buvo atlikta Vienos filharmoninio orkestro New Yorke, diriguojant Pierre Boulez. Kovo 29 d. New Yorko Metropolitan operos Richard Wagnerio operos Parsifalo pastatyme ji atliks pagrindinę Kundry rolę, o Parsifalo rolę atliks Plácido Domingo, diriguojant James Levine. Visų spektaklių bilietai jau išparduoti. Vasaros metu ji vėl atliks Kundry rolę Richard Wagner Bayreuth festivalyje Vokietijoje.

Saulius Šimoliūnas

FILMAS APIE
V. ORVIDĄ

Kretingoje buvo pristatytas naujas Vytauto V. Landsbergio filmas apie garsiosios sodybos kūrėją Vilių Orvidą. „Vilium, sugrįžk“ — šiuos žodžius kažkieno ranka iškėlė ant Orvidų sodyboje išlikusio akmens. „Vilium, sugrįžk“ — šie žodžiai sušvis ir vėl pradis vienoje iš filmo „Vilius Orvidas“ akimirkų.

Naujajame V. V. Landsbergio filme netruksta atsiminimų ir kalbėjimo apie V. Orvidą ir jo gyvenimą kaip apie kažką archyviško, jau atgulusio į jam skirtą vietą gyvenimo istorijos nišioje, įspūdiškai apie peržiūrėtą filmą dalijosi Lietuvos pranciškonų atstovas spaudai brolis Juozas Ruzgys. Tačiau nuolat vis pasirodantis gyvas herojus ir jo tariami žodžiai tarsi neigia istorikumo archyvą. J. Ruzgys manymu, negalime neatminti ir žodžių, kuriais V. Orvidas su tikdavo ne vieną smalsuolių grupę, užsukusią pašniukštinėti ir prašančią susitikti, ką nors papasakoti. Tada jis klausdavo „Ar aš eksponatas esu?“. Anot jo, net ir filme V. Orvidas yra žmogus, dar kartą liudijantis vieną svarbiausių savo tiesų, kad jam svarbiau yra žmogus, ir su kiekvienu žiūrovu besidalijantis savo gyvenimu, apimančiu visa aplink jį.

Mūsas kamerinis choras „Muzika“.

„Muzika“ Lemonte

Kovo 10 d. vakarą įvykęs kamerinio choro „Muzika“ koncertas, nepaisant tą savaitgalį kitų renginių Čikagoje, sutraukė poros šimtų entuziastingos publikos. Apie atlikimo lygį choro, laimėjusio Pasaulio lietuvių chorų konkurse pirmąją vietą, yra kiek nepatogu kalbėti. Bet, kai Draugo reklaminė fotografija matėme bent penkis vyrus, o koncerte pasirodė tik trys, įskaitant Vytautą Tamulį, šio choro vadovą, rimtą rūpestį man kėlė, ar bus įmanomas skambėjimo balansas. Ir maloniai nustebau, kaip dauguma dainų išsiliejo į didžiulę Lietuvos fondo salę tokiu švelniu, klasiškai išbaigtu skambėjimu. Sopranų balsai kiek dominavo, bet neužgožė kitų balsų, o vienintelis tenoras taip atsakingai įtarpino savo partiją, jog net negalėjau pasakyti, kad ten jis tik vienas dainavo!

Vytautas Tamulis su dideliu tikrumu valdė savo vienėtą. Klasišku sąskambiu galėjome pasidžiaugti, pradedant Maironio žodžiais dviem J. Naujailio dainomis — „Lietuva brangi“ ir „Už Raseinių ant Dubysos“, mūsų liaudies dainomis, harmonizuotomis Mikalojaus Konstantino Čiurlionio — „Anoj pusėj Nemuno“, St. Šimkaus „Šaltysius“, J. Švedo „Tykus buvo vakarėlis“ ir K. V. Banaicio — „Už jurių marių“. Nuo jų nesiskyrė J. Marcinkevičiaus žodžiams J. Švedo parašyta ir mūsų „liaudiškai“ nusavinta daina — „Linėlį raunū ne viena“. Visose šiose puiki diktacija ir

Kultūros ministerijos ir profesorius Vytauto Landsbergio paremtas filmas grąžina V. Orvidą Lietuvai bei jos žmonėms. (Elta)

Skulptoriaus Viliaus Orvido muziejus. Kovo 7 d. Rašytojų klube Vilniuje režisierius Vytautas V. Landsbergis pristatė filmą „Vilius Orvidas“.

Kestučio Vanago (Elta) nuotrauka.

žodžių interpretacija, muzikinės frazės pilnos šiltų niuansų ir skirtingų tempų. Dar prie išbaigto chorinio skambėjimo reikia būtina priskirti St. Šimkaus stiliizuotą išplėstą liaudies dainą — „Oželis“, kuri tokiame kameriniam ansamblui labiau tiko, negu Pasaulio lietuvių dainų šventėje kelių tokstančių, nors ir rinktinių chorų, ansamblui. Savo romantiškumu ir gerai intonuotomis chromatinėmis slinktimis pasižymėjusi A. Kačanausko Maironio žodžiams parašyta — „Vasaros naktys“ buvo tikra atgaila. Čia virš chorinio niūniavimo maloniai praskambėjo sopranų solo. Publika labai šiltai priėmė T. Leiburo „Vilniaus mozaiką“, kuriai eiles sudėjo net trys poetai — V. Kernagis, R. Širvys ir D. Teišerskytė. Čia svajinga muzika skyrė kiekvienam žodžiui tinkamą dėmesį, kad atrodė — daina dainavosi pati, be ypatingų pastangų. Tai buvo vienintelė daina su pianino palyda, kai „Žemaičių plentą“ palydėjo keletas skudučių, o visas kitas choras dainavo „a cappella“.

Subtiliai skambėjo A. Bražinsko išplėtotą lietuvių liaudies dainą „Leliūmai“, nors tenoro solo pasirinktas dainavimo stilius išsiskyrė iš likusio choro ne gerąja prasme. Modernesnėmis harmonijomis slinktimis pasižymėjo J. Janonio žodžiams A. Klovos „Biržų krašto meilės dainos“ ir M. Martinaičio žodžiams A. Martinaičio „Žemaičių plentas“. Net visa virtinė paralelių disonansų pasipylė iš lietuvių tautosakos K. Brundzaitės pamotose dviejose mįslėse — „Šešėlis“ bei „Debesis ir lietus“.

Kas matė M. Wilson muziklą „The Musicman“, turbūt prisimename sceną traukinyje, kur choras imituoja važiuojančio traukinio garsus, girdimus sėdint vagone, kai jis rieda per bėgių sudurimus. Choras nedainuoja, o tik ritmiškai kartuoja juokingai skambančius, išgalvotus beprasmius žodžius, kiekvienai naujai grupei įstojant ant aukštesnio tono. Panašiai G. Gershwin operoje „Porgy and Bess“ muzika prisideda su ritminiais gatvės pardavėjų šukavimais ir aiktelėjimais.

Panašumą turinčių sceninių efektų — pasivaikščiojimo, trepsėjimo, plojimo, barbenimų, recitatyvinio greitokalbčio, pasiliežuavimo, lojimo, kniaukimo ir visokio kudakavimo buvo daugelyje kitų dainų, kaip tai ypač apstu buvo N. Sinkevičiūtės kūrinyje „Naktis tvartelyje“. Kas mane ypač stebino, kad po visokio ritminio „triukšmo“ ir glissando (balsinio šliaužijimo) kiekvienas balsas vėl sugrįžo į savo toną — į gražią keturbalsę intonaciją. Visi tokie efektai ir be apčiuopiamos muzikos dariniai jungiasi į muzikinę visumą, sudarydami kūrinui ritminius „šulius“, ant kurių būna grindžiama tolimesnė veikalo melodinė ir harmoninė „statyba“. Koncerto pabaigoje dar viena neįprasta naujovė: visi choristai, sulipę į sceną, pagal A. Bražinsko skriptą įdomiai atkūrė pirties garsus, be jokios muzikos, tik ritmiškai šnypšdami, trindami vieni kitiems nugaras, vandaniesi ir dar kai ką. Net ir niekam nenusirengus, kūrinys buvo pakankamai vaizdingas, įtikinantis ir sumaniai atliktas, todėl publikos palydėtas

nemeluotu šypsniu.

Antroje dalyje choras pasirodė, persirengęs iš koncertinės aprangos į gražius, bet vienodus melsvus tautinius rūbus, ir padainavo eilę sutartinių, liaudies dainų liaudišku stiliumi, be chorinio šlifto. Beveik tuo pačiu stiliumi, tik rafinuotesnėmis harmonijomis, praskambėjo trys J. Tamulionio dainos — „Šarkela varnela“, „Didel galva“ ir „Buvo dōda Vilniuj“ (trečioji dainuota 1998 m. Dainų šventėje Vilniuje). Paskutinė chorinė daina buvo A. Adomaičio harmonizuota gyvoji žemaičių „Pempel, pempel“.

Baigiamąjį žodį tarus PLC renginių vadovė Bronei Nainienė ir talkininkėms apdovanojus atlikėjus geleimis, choras bisu padainavo Noviko estradinę dainą „Šokim ir dainuokim po du“. Atrodo, klausytojai buvo sužavėti aukštos klasės kamerinio choro koncertu, nors choras kiek ir atsi-prašė, kad, prieš parą atskridęs iš Lietuvos, buvo dar reikiamai nepailsėjęs. Nuovargis jautėsi ir ant paskutiniųjų aukštų gaidų, šiaip jau labai nostalgikai atlikto J. Gudavičiaus dainoje „Kur giria žaliuoja“, kuri dėl savo dramatiškos pabaigos gal tinka geriau masiškam chorui.

Linkėtina, kad šis puikus choras, pasirodęs daugelyje Europos valstybių, net Japonijoje ir Pietų Afrikos respublikoje, galėtų mus ir vėl kada nors aplankyti.

Faustas Strolia

Ieško šaknų Graikijoje

Atkelta iš 2 psl.

Ji — atsidavusi žmona, mylinti mama ir pasižventusi Muzikos akademijos pedagogė. Docentė M. Diamandidi didžiuliuoju tuo, kad Lietuvoje yra puikiai išvystyta daugiapakopė muzikinio lavinimo sistema, sukaupia didžiulę patirtį, yra daug gerų pedagogų ir daug puikių atlikėjų, nepaprastai turiningas mokymo procesas, aktyvus pačios akademijos koncertinis gyvenimas. Visą gyvenimą atidavusi klasiškai muzikai, šiek tiek su nerimu kalba apie besikeičiančią muzikos situaciją ir šiuolaikinį klausytoją, taip išreikšdama savo, kaip muzikos pedagogės, nuostatas: „Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, kartais publikai daromi reveransai, norint jai įsiteikti — kad būtų gražu, aišku. Klasiškos muzikos atlikėjams nėra lengva, todėl kad publika visko nori labai greitai — suvokti, išgirsti, neįvargti, negalvoti. Dėl to daromi mišrūs koncertai, kur daug efekto, spalvų, klasiškos muzikos metamorfozių. Man taip pat tai gražu, bet matau, kaip publika aptingsta — jai nebereikia eiti į teatrą ir klausyti viso spektaklio. Galima paklausti keletą gabalėlių, ir jau turi bendrą vaizdą. Lygiai taip, kaip perskaityti sutrumpintą romano variantą“.

M. Diamandidi džiaugiasi ir viso Lietuvos muzikinio gyvenimo atgimimu: „Lietuva gali didžiulius nepaprastus koncertus gausa, turiningu muzikiniu gyvenimu, aukšta muzikos kultūra. Tai pastebi ir išeivijos lietuviai, kurie stengiasi į Lietuvą važiuoti koncertinio sezono metu. Dabar bereikia dėti pastangas tą puikią sistemą išlaikyti. Toks lavinimas ir užsienyje ne visur yra. Ten muzikos vaikus mokyti pradėdama daug vėliau, kada jau būna prarastas laikas. Pradėti

PIANISTĖS
A. DVARIONAITĖS
ATMINIMUI

Vilniuje rengiamas koncertų ciklas žymios pianistės, buvusios Lietuvos muzikos akademijos profesorės Aldonos Dvarionaitės atminimui.

Ciklas prasidėjo pianisto iš Lenkijos Emiliano Madey recitaliu Lietuvos muzikos akademijos Didžiojoje salėje kovo 9 dieną. Kovo 11 dieną svečias iš Lenkijos A. Dvarionaitės atminimui parengtą programą atliko Čiurlionio namuose. Kovo 13 dieną baigiamajame ciklo koncerte Nacionalinės filharmonijos didžiojoje salėje dalyvavo Šv. Kristoforo kamerinis orkestras, E. Madey ir dainininkė Nomedė Kazlauskaitė.

Kovo 15 ir 16 dienomis E. Madey vadovavo jaunųjų pianistų meistriskumo kursams Vilniuje, B. Dvariono muzikos mokykloje.

Lietuvos muzikos akademijos profesorė A. Dvarionaitė, mirė pernai, lapkričio 5 dieną, Vilniuje, eidama 62-uosius metus. Augusi garsių muzikų — kompozitoriaus, dirigento ir pianisto Balio Dvariono ir pianistės Aldonos Smilgaitės Dvarionienės šeimoje, pati nuo vaikystės pasirinko muzikės kelią. Mokėsi Vilniuje, Maskvoje, kurį laiką gyveno Lenkijoje. Yra koncertavusi daugelyje garsių Europos salų, Jungtinės Amerikos Valstijose, vadovavo meistriskumo kursams, buvo tarptautinių konkursų vertinimo komisijos narė. (ELTA)

nuo 11-12 m. galima nebent dainininką, smuikininką ir pianistui tai jau veloka. Šios profesijos reikia mokytis nuo 4-6 metų. Šioje srityje pas mus yra sukaupta daug žinių, turime gerų pedagogų. Pradinis muzikinis lavinimas, kurį suteikia platus muzikos mokyklų tinklas, ugdo ne tik būsimus profesionalius atlikėjus, bet ir rengia gerus klausytojus. Laipsniškas mokymas duoda gerus vaisius: mūsų atlikėjai skina laurus tarptautiniuose konkursuose“ — sako M. Diamandidi.

Per pastaruosius keletą metų Muzikos akademija išvystė puikius užsienio kontaktus. Geri ryšiai su tarptautiniais fondais leidžia jaunuosius gabius atlikėjus pasiųsti į įvairių užsienio šalių aukštąsias muzikos mokyklas arba mokyti, arba tęsti studijas magistrantūroje. Atvertos nepaprastų galimybių studentams ir dėstytojams tobulėti. Išvažiuoja patys geriausi. Šis procesas turi ir neigiamą pusę: muzikos akademija pastato jauną žmogų ant kojų, o jis išvažiuoja, atkreipia ten į save dėmesį, įsitvirtina ir nebeįgrįžta. Tiesia, jie plačiai po pasaulį garsina Lietuvos ir Vilniaus muzikos akademijos vardą, garbingai atstovauja šalies kultūrai“.

Toks Lietuvos muzikos akademijos docentės Melitos Diamandidi gyvenimas, aplinka ir problemos. O kas seka Lietuvos kultūrinį gyvenimą, jau atkreipė dėmesį ir į pianistės Eugenijos Kuprytės pavardę, kuri savo pirmą viešą koncertą Vilniuje davė kartu su mama ir tėčiu 18-ojo gimtadienio dieną. Gimsta dar viena muzikų generacija. Lietuva šioje srityje labai turtinga — tapo tradicija muziko profesiją perduoti iš kartos į kartą.

Audronė V. Škiudaitė

Leidiniai

Ruošiama privačių bibliotekų apžvalga

Ramunė Kubiliūtė

Šiais laikais bibliotekininiai ir leidyklos svarsto svarbius klausimus apie spausdintų knygų ateitį elektroniniame pasaulyje. Žinoma, kad daug mokslininkų ir net pensininkų užsiima knygų rinkimu — nes jie iš viso mėgsta rinkti senienas arba nori kaupti spausdintą medžiagą kuria nors tematika. 2000 m. gruodžio mėn. 23 d. „Drauge“ Antanas Dundzila parašė straipsnį pavadinant „Knygių bibliotekos“. Straipsnyje paminėta įdomių faktų apie knygų rinkimo istoriją. Taip pat paminėta, kad knygais (knygų mėgėjais) domisi Vilniaus universitete veikianti Knygotyros katedra. Šiuo metu katedra kreipia dėmesį į asmenines bibliotekas Lietuvoje ir deda pastangas jas registruoti. Manoma, kad atsiradęs įdomių žinių apie bibliotekas, slapčia išsaugotas ilgais sovietų okupacijos metais.

2001-ųjų metų rugsėjo 20-22 d. Vilniuje vyks tarptautinis seminaras, kurio programon įtraukti įvairūs pranešimai apie Lietuvoje esančias privačias bibliotekas, knygų istoriją, jų bibliotekų organizavimą, knygų klubus bei organizacijas. Vilniaus universiteto profesorius Domas Kaunas, kartu su Amerikos dirbančia bibliotekininke Dale Lukiene, nutarė, kad labai tiktų seminarą daryti apklaušą ir pranešimą apie JAV egzistuojančias privačias (asmenines) bibliotekas, kuriuose kaupiamos knygos su lietuviška tematika. Juk Amerikos lietuviai nuo senų laikų, o ypač Lietuvos okupacijos laikais, jautė pareigą išsaugoti Lietuvos istoriją bei kultūrą, spausdintą medžiagą. Ta mintim vedini, Dalė Lukienė, kartu su knygų mėgeju Antanu Dundzila ir bibliotekininke Ramune Kubiliute paruošė apklausą, kuri aprėptų JAV gyvenančių knygų bibliotekų dydžius, įsikūrimo istorijas bei rinkinių įdomybes. Kurie užaugome JAV pažinojome daug mokslininkų ir pasišventusių asmenų, kurie kaupė didžiausias privačias bibliotekas ir leisdavo kitiems jomis pasinaudoti Čikagoje, pvz., tokių didelių privačių bibliotekų būdavo nemažai. Knygams mirus, jų šeimos nariai (kartais gal pagal rinkėjų pareikštus norus) išdalino bibliotekas, jas perdavė JAV-se esančiom institucijom ar persiuntė į Lietuvos bibliotekas. Todėl ir įdomu būtų sužinoti, ar dešimt metų po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo, kas nors dar kaupia privačias bibliotekas lietuviška tematika?

1922 m. R. R. Bowker leidykla išleido knygą, kurioje užregistruotos JAV-se ir Kanadoje esančios privačios bibliotekos. Knyga pavadinta *A List of Private Book Collection in the United States and Canada With Mention of Hobbies*. Knygos įžangoje minima, kad šios rūšies informacija renkama jau nuo 1912-1913 metų. 1922 m. išleistoje knygoje žinios buvo labai kuklios. Skyrelyje „Lithuania-Polk Lore“ buvo įrašyta tik viena pavardė (Herbert Rich) ir jo adresas Čikagoje. Tai tik tokios žinios apie rinkėją.

Dalė Lukienė ir jos talkininkai, nutarė, kad pranešime 2001 m. rudenį konferencijos klausytojams būtų įdomu sužinoti daugiau informacijos apie JAV įkurtas privačias bibliotekas. Pavyzdiniai klausimai: kokia bibliotekos įsikūrimo istorija? Kiek joje tomų? Kokia tematika ir kokiais kalbomis? Kokiais laikotarpiais išspausdintos knygos? Ar bibliotekoje yra kokių retenybių ar ypatingų knygų? Pagaliau, ar nuspręsta, koks bibliotekos likimas ateityje?

Studiją ruošiant pripažinta, kad, privatumo dėlei, kai kurie rinkėjai nori likti privačiais, neatpažintais asmenimis. Anketoje privačių bibliotekų savininkams galima pažymėti, jog konferencijoje ar kitur, nenorima, kad jų pavardės ar adresai būtų viešai skelbiami.

Susidomėję šia apklausa ar norintys užpildyti anketą, gali susisiekti su Dale Lukiene: tel (301) 983-0763 ar elektroniniu paštu: lukasin@aol.com. Ši apklausa apima tik privačias bibliotekas, kuriose kaupiami knygų rinkiniai. Šiuo metu nesistengiama sukaupti žinių apie kitokių rinkinius — periodiką, plokšteles, nuotraukas ar ką kitą. Norima, kad anketos būtų grąžinamos iki kovo 31 d. Šios apklausos pravedėja JAV-se turi suvesti statistikas, prieiti išvadų ir paruošti pranešimą konferencijai. Ateityje šia tema gal bus parašytas straipsnis *Knygotyros* žurnalui. Anketoje buvo palikta daug vietos knygams pasipasakoti, pasidalinti žiniomis, pasididžiuoti, pasigirti apie savo sukaupią medžiagą. Juk privačios bibliotekos nesulaukia tokio dėmesio kaip JAV vietovių viešosios bibliotekos, universitetų ar organizacijų bibliotekos. Apie asmenines bibliotekas kartais žino tik šeimos nariai ar kolegos.

Kovo mėn. pradžioje JAV-se apklausą pravedantys pradėjo platinti lydraštį su anketų kopijomis. Tame lydraštyje Dalė Lukienė citavo Marcelijų Martinaitį: „Mūsų kultūroje knyga yra ženklas, reiškiantis tautos atgimimą. Iš knygos, iš elementoriaus kilo XIX amžiaus lietuvių šviesuomenė, nepriklausomybės idėja. Juk visi okupantai labiausiai bijojo lietuviškos knygos. Todėl mūsų vertybių sistemoje knyga užima labai aukštą vietą“. Reikia tikėtis, kad JAV privačių bibliotekų savininkai dar gyvuoją, kad jie pasidalins žiniomis apie savo sukaupias bibliotekas. Norėtusi tikėti, jog 2001 m. konferencijoje bus galima teigti, kad JAV-se dar yra tokių asmenų, kurie supranta ir įvertina knygų svarbią vietą Lietuvos istorijoje.

NAUJAUSIA L. GUTAUŠKO KŪRYBA

Rašytojų sąjungos klube kovo 13 d. pristatyti naujausi rašytojo ir dailininko Leonardo Gutauskio romanai, atidaryta 2000 metų tapybos darbų paroda.

Vakare pristatytas romanas *Laiškai iš Viešvilės*, kurį išleido „Vaga“, ir Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos išleistas romanas *Šešėliai*. Ku-

Kovo 13 d. Rašytojų sąjungos klube Vilniuje buvo pristatyti naujausi rašytojo ir dailininko Leonardo Gutauskio romanai ir atidaryta 2000 metų tapybos darbų paroda. V. Gulevičiaus (Elta) nuotr.

Lietuvos pianistai praturtėjo nauju pradžiamoksliu

Dešimtmečiais skyrusi lietuvių tautą siena vis labiau nyksta. Laipsniškai susilieja puoselėtos kultūrinės vertybės, pamažu integruodamosi į vieningą lietuvių meno raidos procesą. Vis plačiau mums atsiveria išeivijos kūrybinis palikimas, nuolat leidžiamos naujos, apie žymias asmenybes rašomos monografijos, koncertuose nevaržomai skambantys kūriniai, prieinama išeivijos spauda ir muzikologijos archyvai tampa neatskiriama mūsų kultūros savastimi. Į tėvynę sugrįžta gyvi žmonės, jų plėtojamos idėjos, nuveikti darbai.

Jaudinantis Amerikos lietuvių pianistės Nijolės Bogutaitės Dėdinienės dėmesys savo krašto kultūrai lietuvių pedagoginę literatūrą nuolat papildo naujais kūrinių fortpijonui. Kaip ir daugelis pokario metu emigravusių tautiečių, Nijolė Bogutaitė Dėdinienė 1950 metais atvyko į Jungtines Valstijas, mokėsi garsioje Baltimorės Peabody konservatorijoje žymaus lenkų kilmės profesorius Mieczysław Munz fortepijono klasėje. Sėkmingas pianistės studijas vainikavo dvi pinigines premi-

Nijolė Bogutaitė Dėdinienė
PIANINO PAMOKOS

jos, kurios sudarė sąlygas toliau tęsti mokslus ir tobulintis toje patioje aukštojoje mokykloje, ją baigti fortepijono mokytojos diplomu.

Veržlus charakteris, noras tobulėti skatinė nesustoti pusiau kelyje, tad studijas N. Bogutaitė Dėdinienė tęsė Pittsbury Duquesno universitete, kur įgijo muzikos bakalauro, o West Chester universitete — magistrės laipsnius. Nors pianistė nemažai koncertavo, dalyvavo įvairiose muzikinėse programose, tačiau tikrąjį

pasaukimą ji atrado fortepijono pedagogikoje, į kurią nukreipė savo didžiulę dvasinę ir fizinę energiją. Sukaupia praktinė metodinė patirtis Baltimore County mokyklose, vėliau Pittsburgo muzikos instituto fakultete, Rochester Nazareth kolegijoje (NY), o taip pat privačioje studijoje, atspindi jos kompozicijoje, metodinėse krypties veikluose. Džiugu, jog dauguma N. Bogutaitės Dėdinienės darbų — 95 etudų rinkinys *Šaltinėlis*, keturių lietuvių liaudies dainų variacijos fortepijonui, 10 kanonų bei 12 liaudies dainų fortepijonui — yra gerai pažįstami ir vertinami lietuvių fortepijono pedagogų tarpe.

Nijolės Bogutaitės Dėdinienės neblėstantis kūrybiškumas naujai atsiskleidė *Pianino pamokose*, kurias išleido J. Petronio leidykla Kaune 2000 metų pabaigoje. Menininkės dėmesys jaunosios kartos ugdymui, šįkart įprasminamas vadovėlyje, skirtame patiemis mažiausiems, netvirkantiems žengiantiems pirmuosius žingsnius nuostabiame muzikos pasaulyje. Šis leidinys savitai pratęsia ir papildo lietuvių autorių: J. Čiurlionytės, V. Krakauskaitės, A. Simonaitienės fortepijono pradžiamokslų idėjas.

N. Bogutaitės Dėdinienės

Pianino pamokas sudaro dvi dalys. Pirmoji skirta elementarių muzikavimo įgūdžių ugdymui, lygiagrečiai pateikiant labai koncentruotas, svarbiausias muzikos teorijos žinias. Tiesa, čia neatrasime išsamių svarstymų apie taisyklingo sėdėjimo, rankų padėties ar pradinę skambinimo fortepijono metodiką, žodinių paaiškinimų, skirtų mokiniams. Autorės nuomone, tai sritis, kurioje galėtų pasireikšti kiekvieno mokytojo kūrybiškumas. Pradžiamokslio mokomoji medžiaga išdėstyta labai nuosekliai, sudėtingėjanti tvarka, siekiant sistemingo fortepijono priemonių įsisavinimo, vengiant bet kokių repertuaro šuolių. Tai leidžia *Pianino pamokas* įvardinti fortepijono mokykla, kuri paskatins pedagogus kūrybiškai ir logiškai organizuoti darbą pradiname mokymo etape.

Autorė nesiekia nustebinti padegogų metodikos naujovėmis, greičiau ji seka klasikinių mokyklų pavyzdžiais, kurių vienas pagrindinių tikslų — ugdyti jaunimą tautinės muzikos dvasioje. Pasak autorės, „šis pradžiamokslis originalus tuo, kad su muzikinio rašto pradmenimis supažindinama naudojant lietuvių ir kitų tautų liaudies dainas, kurių jau nuo pat vaikystės daugeliui pažįstamos ir girdėtos. Jų panaudojimas — logiška mizikinio lavinimo tąsa“.

Pradžiamokslyje *Pianino pamokos* N. Bogutaitė Dėdinienė panaudoja anglų — amerikiečių mokymo sistemą, t.y. atskaitos taškų paima garsą lia. Šis pirmasis muzikinės sistemos garsas atitinka pirmąją abėcėlės raidę A, o garsas si vadinamas B, kuris pas mus žymi garsą si-bemol. Vadovėlyje plačiai taikomas vienalaikis natų mokymasis smuiko ir bosu raktuose, autorė yra pakankamai dėmesingą poziciniui skambinimo metodui, kuris, kaip žinia, yra teisingos rankos padėties formavimo, aplikatoros, skaitymo iš lapo bei techninių įgūdžių kaupimo kurtinis akmuo.

N. Bogutaitės Dėdinienės nuomone, „baigiant įsisavinti *Pianino pamokų* I dalį, būtų

naudinga lygiagrečiai naudoti autorės *Šaltinėlių* (95 etudai). Tai pajavirintų *Pianino pamokų* II dalies studijas ir sparčiau lavėtų pirštų techniką“.

Antroji pradžiamokslio dalis skiriama tolesniam vaikų dvasinio pasaulio brendimui bei fortepijono išraiškos galimybių pažinčiai. Specialiai šiam leidiniui autorės sukurtos dainingos, kantilenų ugdančios pjesės, tyras ir natūralus jų emocionalumas, elegiški nostalgijos nuotaikos kartu ugdymo muzikinio mąstymo, frazių pojūčio savybės, gražaus garso išgavimo technika. Daugelis kūrinių gali būti labai patogia transponuojami į kitas tonacijas, tai padėtų plėsti muzikinių įspūdžių ratą. Vertinga pradžiamokslio dalį sudaro etudai ir pratimai. Jų aiškus didaktinis kruopštumas lavina teisingus judesius ir gestus, labai svarbius ir rankų atpalaidavimui. Sudėtingesnės faktūros įsisavinimas palydimas artimesnės pažintimi su mažorinėmis gamomis — C, F, G, D, o muzikos teorijos nuorodos nuolat primena pedagogui pamokos užduoties turinį. Vis tik leidinyje pasigiedau ansamblinio muzikavimo pavyzdžių, kurie padėtų vystyti harmoninę klausą, stabilaus ritmo pojūtį, o taip pat nuoseklesnį kūrybinių užduočių, lavinančių jaunojo pianisto kompozicinius polinkius, jo savarankišką mąstymą bei praktinį mokėjimą įtvirtinimą.

Kiekviena nauja pažintis su Nijolės Bogutaitės Dėdinienės fortepijono kūryba, jos pedagoginio darbo principais Lietuvoje nekantriai laukiama. Žavi autorės entuziazmas, jos noras ir toliau turtinti lietuvių pianistinę literatūrą naujais darbais. *Pianino pamokose* suformuluotos idėjos, savitos liaudiškos temos ir originalus jų harmoninis apipavidalinimas, kiekvienoje muzikos frazėje sklendantis lietuviškumo aura — tai itin brangintini bruožai, suteikiantys jaunajai kartai nepakeičiamą muzikavimo džiaugsmą.

Ramunė Kryžauskienė

Lietuvos muzikos akademijos docentė, daktarė

Prisiminimų knyga apie dr. Joną Šliūpą

Šiaulių „Aušros“ muziejaus leidykla (Vytauto 89, LT-5419, Šiauliai) išleido ir „Titnago“ spaustuveje atspausdino inžinieriaus Vytauto Šliūpo, gyvenančio JAV, prisiminimų knygą apie tėvą — dr. Joną Šliūpą. Knyga pavadinta *Tėvas, kokį aš prisimenu*, joje 193 psl., gausiai iliustruota nuotraukomis, yra pavardžių rodyklė, angliška teksto santrauka.

Nors sūnus Vytautas buvo dar paauglys, kai mirė dr. Jonas Šliūpas, bet knygoje, pasinaudojęs dokumentais ir laiškais, autorius apie šią asmenybę papasakoja labai išsami, nupiešią ir jo gyvenamąjį laikotarpio vaizdą. Kadangi dr. J. Šliūpui ir jo antrajai žmonai Grasilai Grauslytei-Šliūpienei sūnus Vytautas gimė daktarui sulaukus jau 70 metų, natūralu, kad prisiminimai prasideda gerokai įdėniais XX amžiui — apie 1930 m., nors dr. J. Šliūpa mes daugiau linkę rasti su XIX amžiaus pabaiga, su lietuvių tautos atgimimu ir *Aušros* bei *Varpo* gaidyne. Bet tai tik dar labiau suintriguoja skaitytoją, nes šis Daktaro gyvenimo laikotarpis net ir istorikams mažiau žinomas. O be to, ką gali papasakoti artimiausias žmogus, nerasi jokioje istorijos

studijoje.

Dr. J. Šliūpas knygoje — jau nugalėjęs gyvenimą, kiek pavargęs (nors vis dar Palangos burmistras), leidžia dienas jaunuoje šeimoje prie jūros, rūpinasi laisvamanių teisėmis, porą kartų vyksta lankyti lietuvių telkinius Amerikoje, dalyvauja iškilmingų valstybės datų minėjimuose Kaune. Daktaras džiaugiasi Vilniaus gražinimu ir jaudinasi dėl sovietinės kariuomenės įvedimo į Lietuvą. Jam buvo lemta sulaukti ir vokiečių bei antrosios sovietinės okupacijos. Nesitikėdamas nieko gero, jis su šeima pasitraukia į Vokietiją, kur greitai miršta. Šeima dr.

PARODA ŠLAPELIŲ MUZIEJUJE

Marijos ir Jurgio Šlapelių name-muziejuje sostinėje kovo 15 d. atidaryta žinomo leidojo ir publicisto Felikso Marcinko dailės, nuotraukų, karpinių bei knygų paroda. Autorius savo penkiasdešimtmėti pasitinka su nauju novelių romanu *Prietrankos gyvenimo išpažintis*.

F. Marcinkas yra populiarių žurnalų *Rankdarbiai* plius *Visažinis* ir *Sodo kraitė* vyriausiasis redaktorius. *Prietrankos gyvenimo išpažintis* — devintoji jo knyga. Novelių romaną sudaro septyni skyriai, kuriuose skaitytojas ras nuosirdžius, lyriškus knygos herojų pokalbius, jų mintis apie svarbiausius dalykus — meilę, skausmą, neviltį, džiaugsmą, liūdės ir tikėjimą.

Novelių romanus iliustruotas autorius sukurtais karpiniiais. Knygos viršelį irgi sukurė F. Marcinkas.

Vidinį autoriaus pasaulį Šlapelių muziejaus parodoje atspindi jo sukurti peizažai, natūrmortai, atskirai ekspozuojami karpiniai.

(Elta)

J. Šliūpo palaikų pelenus atveža ir palaidoja Čikagoje, Tautinėse kapinėse.

A.V.Š.

L. Gutas. „Pieta“